MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tat-8 ta' Lulju, 2004

Rikors Numru. 10/2003/1

Andrew ELLUL SULLIVAN u Charles *sive* Carmelo Ellul Sullivan

vs

IL-KUMMISSARJU TAL-PULIZIJA u l-Avukat Ġenerali

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fis-7 t'April, 2003, li bih ir-rikorrenti ippremettew;

Illi fil-20 ta' Marzu, 2003, il-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet "Il-Pulizija vs Andrew Ellul Sullivan et" sabithom ħatja u kkundannathom kif hemm jingħad, u ċioe:

Għal dan il-motivi, din il-Qorti qed tilqa' l-appell tal-Avukat Ġenerali limitatament kif ser jintqal hawn taħt u ċioe billi tirriforma s-sentenza appellata, billi tikkonfermha in kwantu sabet lill-appellati Jospeh Ellul Sullivan u Philip Azzopardi mhux ħatja tal-akkużi kollha dedotti kontra tagħhom u lliberathom minn kull imputazzjoni w piena, kif ukoll in kwantu illiberat liż-żewġ appellati l-oħra Andrew Ellul Sullivan u Carmelo sive Charles Ellul Sullivan mill-akkużi koperti bl-artikoli 60 (a) (b), 62 (a) (b) (c) (e) u (h) tal-Kap.37, minn dawk li jaqgħu taħt l-artikoli 167 u 172 tal-Kodiċi Kriminali (Kap.9) u minn kull akkuża taħt l-Att XXXI tal-1989; u tirrevokha in kwantu ma sabitx ħtija fi u lliberat lill-istess Andrew Ellul Sullivan u Carmelo sive Charles Ellul Sullivan mill-akkużi li jaqgħu taħt l-artikolu 62 (f) (g) (i) (k) u (m) tal-Kap. 37 taħt l-artikoli 169 u 308 tal-Kodiċi Kriminali, u minflok issib lill-appellati Andrew Ellul Sullivan, Direttur ta' Tessons Limited u Carmelo sive Charles Ellul Sullivan, Direttur ta' J. Cachia Caruana Limited, ħatja talli f'dawn il-Gżejjer fl-aħħar sentejn qabel is-6 ta' Frar, 1992, b'diversi atti magħmulin minnhom fi żminijiet differenti, li kienu jiksru l-istess dispożizzjoni tal-Liġi u li kienu magħmula b'riżoluzzjoni waħda, bħala kompliċi, talli xjentement għamlu użu minn entries tad-Dwana, ossija, ċedola, polza ordni jew dokumenti oħra, illi meta jiġu preżentati wieħed jista' jirċevi bihom ħlas jew jieħu konsinna ta' oġġetti, jew jiġbor depożitu jew rahan minn uffiċju pubbliku jew minn bank jew stabbiliment pubbliku ieħor imwaqqaf jew magħruf b'xi att pubbliku tal-Gvern, liema entries kellhom fuqhom timbru falsifikat bi ksur tal-artikolu 169 tal-Kodiċi Kriminali skond l-ewwel imputazzjoni dedotta kontra tagħhom indikata bl-ittra a) fiċ-ċitazzjoni, kif ukoll ħatja talli b'mezzi kontra l-Liġi jew billi għamlu użu ta' ismijiet foloz, jew ta' kwalifiki foloz, jew billi urew ħaġa b'oħra sabiex ġagħlu titwemmen l-eżistenza ta' intrapriżi foloz, jew ta' ħila, setgħa fuq ħaddieħor, jew ta' krediti mmaġinarji, jew sabiex qanqlu tama, jew biża dwar xi ġrajja kimerika, għamlu qliegħ b'qerq ta' aktar minn Lm500 għad-dannu tal-Gvern ta' Malta bi ksur tal-artikolu 308 tal-Kodiċi Kriminali, skond it-tielet u t-tmien imputazzjoni rispettivament indikata bħala c) u h) fiċ-ċitazzjoni kif emendata, kif ukoll lil Andrew Ellul Sullivan ħati talli, meta kien hu bħala Direttur tal-

kumpannija Tessons Limited, importa għalih f'dawn il-Gżejjer numru ta' containers b'merkanzija ta' valur globali ta' Lm440,547.55c6m, dazju fuqhom Lm131,152. Levy Lm301,313.20c bil-ħsieb li jevadi d-dazju dovut u r-restrizzjonijiet ta' importazzjoni, xjentement għamel użu minn dokumenti li bid-dehen tiegħu kien jaf li kienu foloz f'dettall sostanzjali u b'hekk bil-qerq warrab mill-post tal-kustodja dawn l-istess containers qabel ma d-dazju u levy dovuti ġew imħallsa jew kawtelati skond ir-raba' imputazzjoni indikata bl-ittra d) fiċ-ċitazzjoni kif emendata bid-digriet tal-Ewwel Qorti tat-3 ta' April, 1992 (fol.272 Vol.II) u dana bi ksur tal-artikolu 62 (f) (g) (i) (k) u (m) tal-Kap. 37; kif ukoll lil Carmel sive Charles Ellul Sullivan ħati talli, meta huwa kien hu bħala Direttur tal-kumpannija J. Cachia Caruana Limited, import għalih f'dawn il-Gżejjer numru ta' containers b'merkanzija ta' valur globali ta' Lm272,714.17c, dazju Lm71,255 u Levy Lm210,062, bil-ħsieb li jevadi d-dazju dovut u r-restrizzjonijiet ta' importazzjoni, xjentement għamel użu minn dokumenti li bid-dehen tiegħu kien jaf li kienu foloz f'dettall sostanzjali u b'hekk bil-qerq warrab mill-post tal-kustodja dawn l-istess containers jew parti mill-kontenut tagħhom qabel ma d-dazju u l-levy dovuti ġew imħallsa jew kawtelati skond il-ħames akkuża dettota kontra tiegħu u indikata bl-ittra e) fiċ-ċitazzjoni u dana bi ksur tal-artikolu 62 (f) (g) (i) (k) u (m) tal-Kap.37.

U wara li rat l-artikoli 62 (f) (g) (i) (k) u (m) u 77 tal-Kap. 37 u l-artikoli 169, 308, 14 (2), 17, 18, 19, 28A, 42, 43 u 46 tal-Kap. 9;

Tikkundanna lil kull wieħed miż-żewġ appellati Andrew Ellul Sullivan għall-ksur tal-Liġi kontemplat fl-akkużi li jaqgħu taħt l-artikoli 169 u 308 tal-Kap. 9 għall-piena ta' priġunerija għal żmien sentejn b'dana li s-sentenza ma għandhiex tibda sseħħ ħlief jekk matul il-perjodu ta' erba' snin mill-lum il-ħatja jikkommettu reat ieħor li għalih hemm piena ta' priġunerija;

Kif ukoll tikkundanna lil Andrew Ellul Sullivan għall-ħtija tiegħu taħt l-artikolu 62 tal-Kap. 37 għall-ħlas ta' multa ta' miljun, tnax il-elf, mitejn u sebgħa u erbgħin Lira Maltin u

għaxar ċenteżmi (Lm1,012,247.10c) import ta’ l-ammont tad-dazju dovut (Lm131,152) piu d-doppju tal-valur tal-oġġetti (Lm440,547.55c6 X 2 = Lm881,095.10c) iżda mhux ukoll il-levy in vista ta’ dak li intqal dwar l-imputazzjoni taħt l-Att XXXI tal-1989; u tikkundanna lil Carmelo sive Charles Ellul Sullivan għall-ħtija tiegħu taħt l-artikolu 62 tal-Kap. 37, għall-ħlas ta’ multa ta’ sitt mija w sittax il-elf, sitt mija u tlieta w tmenin Lira Maltin u erbgħa u tletin ċenteżmu (Lm616,683.34c) import tal-ammont ta’ dazju dovut (Lm71,255) piu’ d-doppju tal-valur tal-oġġetti (Lm272,714.17c X 2 = Lm545,428.34c) iżda mhux ukoll il-levy in vista ta’ dak li ntqal dwar l-imputazzjoni taħt l-Att XXXI tal-1989;

U fil-waqt li tiddikjara terz minn kull ammont rispettiv fuq imsemmi dovut minn kull wieħed miż-żewġ appellati bħala dejn ċivili li hu dovut bħallikieku kull wieħed mill-appellati ġie kundannat għall-ħlas tal-istess f’azzjoni ċivili magħmula bjen il-Gvern u l-ħati;

Tikkonċedi lil kull wieħed miż-żewġ appellati li jħallas l-ammont rispettiv imsemmi minnu dovut fi żmien sitta u tletin (36) xahar f’rati mensili pagabbli fl-20 ta’ kull xahar – fil-każ ta’ Andrew Ellul Sullivan – ta’ mhux inqas minn Lm28,118, l-ewwel pagament fl-20 t’April 2003 u l-aħħar pagament fl-20 ta’ Marzu, 2006, u fil-każ ta’ Carmelo sive Charles Ellul Sullivan f’rati mensili pagabbli fl-20 ta’ kull xahar ta’ mhux inqas minn Lm17,130.09c ukoll l-ewwel pagament fl-20 t’April, 2003 u l-aħħar pagament fl-20 ta’ Marzu, 2006, b’dana illi jekk ma jsirx ħlas ta’ xi waħda mir-rati, l-ammont sħiħ li jkun fadal għandu jkun dovut u jitħallas minnufih u jekk ma jitħallasx il-multa tiġi konvertita fi priġunerija skond il-Liġi skond l-ammont li jkun għadu dovut.

Illi dina s-sentenza ingħatat wara appell tal-prosekuzzjoni mis-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta’ ġudikatura kriminali fejn l-istess rikorrenti kienu insabu mhux ħatja tar-reati lilhom addebitati u kienu ġew liberati minn kull ħtija jew piena;

Illi l-esponenti kienu tressqu quddiem il-Qorti tal-Maġistrati akkużati tar-reati lilhom addebitat fis-6 ta' Frar, 1992 ben ħdax-il sena ilu;

Illi wara ħafna snin ma jsir xejn fl-istess kawża kriminali l-istess rikorrenti kienu rrikorrew quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fejn ilmentaw li d-dritt tagħhom għall-smiegħ xieraq fi żmien raġjonevoli kien qiegħed jiġi vjolat u ordnat li l-proċeduri jimxu b'iktar ħeffa; dina s-sentenza kienet ġiet konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali b'sentenza tad-29 ta' Marzu, 1999;

Illi s-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali hija sostanzjalment bbażata fuq żewġ presunzjonijiet li biddlu l-oneru tal-prova b'tali mod li huma ġew presunti ħatja sa kemm ma jippruvawx il-kuntrarju; Infatti dik l-Onorabbli Qorti qalet: "din il-Qorti tħoss li s-soċjetajiet tal-appellati ma skarikawx l-oneru tal-prova tal-ħlas tad-dazju w levy in kwistjoni, li titfa' fuqhom il-Liġi fl-artikolu 77, al menu sal-grad tal-probabilita. Dan għaliex ma nġabet ebda prova, speċifika, konkreta w tanġibbli tal-ħlas ta' xi partita individwali minn dawk kollha li dwarhom qed jiġu mixlija.

"Illi ladarba rriżulta li mhux biss l-improbriji użati fuq l-entry forms kienu ġejjin minn timbri foloz u l-aerarju pubbliku ma rċeviex id-dazju w levy dovut u li l-prova tal-ħlas li tmiss lill-importatur baqgħet ma saritx, isegwi li allura, żgur taħt il-Liġi tad-Dwana hemm il-kolpevolezza tal-importatur, speċjalment fid-dawl tal-ġurisprudenza fuq ċitata meta jirriżulta li l-oġġetti li ma jkunx tħallas dazju fuqhom ikunu ġew taħt il-kontroll ta' persuna li tkun l-importatur innifsu".

"Illi kif intqal fuq, l-Interpretation Act fuq ċitat joħloq mill-ġdid preżunzjoni oħra ta' ħtija fil-konfront ta' diretturi w uffiċjali oħra ta' soċjeta' kummerċjali li tkun ħatja ta' reat, kemm il-darba ma jippruvawx, li r-reat jkun sar mingħajr it-tagħrif tagħhom u li jkunu eserċitaw id-diliġenza kollha xierqa biex jevitaw l-għemiel tar-reat in kwistjoni".

Illi kien fuq bażi ta' dan ir-raġunament li l-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali sabet lir-rikorrenti ħatja tar-reati addebitati kontra tagħhom. L-esponenti jissottomettu bir-

rispett li ż-żewġ presunzjonijiet abbinati flimkien xeħtu tant oneru fuqhom li ġie li kien jispetta lilhom li jippruvaw li huma kienu innoċenti u ma kienx iżjed id-dmir u dover tal-prosekuzzjoni li tipprova l-ħtija mingħajr ebda raġonevoli dubbju. L-esponenti għalhekk jissottomettu li bl-interpretazzjoni mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali lill-Liġi, jekk mhux bil-Liġi innifisha, ġie les id-dritt tagħhom għall-smiegħ xieraq quddiem tribunal imparzjali u indipendenti, u in partikolari id-dritt tagħhom li jiġu presunit innoċenti sa kemm il-prosekuzzjoni ma tippruvax il-ħtija tagħha.

Illi infatti r-raġunament tal-Qorti jibbaża ruħu li kien jispetta lill-imputati li jippruvaw li d-dazju kien tħallas u li huma ma kienux jafu li d-dazju ma kienx qiegħed jiġi mħallas. Is-sottomissjoni tal-esponent hija li l-applikazzjoni ta' tali presunzjoni, fl-assenza ta' fatti u provi konkreti li kienu jorbtu lir-rikorrenti mal-fatti kriminużi lilhom addebitati kien jilledi d-dritt tagħhom li jiġu presunti innoċenti u jxaqleb l-oneru tal-prova b'tali mod li huma jinstabu ħatja anke fuq is-suspett. Bil-mod kif ġiet interpretata u applikata il-Liġi fil-konfront tagħhom huma kienu jinsabu ħatja anke jekk kienu kompletament estraneji għall-każ, kif huma jasserixxu li kienu, sempliċiment billi kellhom t-tmexxija ġenerali tas-soċjetajiet inkriminati. Fil-fatt lanqas ma jirriżulta mis-sentenza li kien hemm xi fatt kriminuż li ġie marbut mal-persuna tagħhom jew li ġie pruvat li huma kienu jafu bih imma ġie kollox mibni fuq il-presunzjoni li kien jispetta lir-rikorrenti li juru li huma ma kienux ħatja.

Illi fil-fatt jekk wieħed jieħu per eżempju l-argument tal-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali dwar l-użu tat-timbri foloz, l-ħtija tar-rikorrenti dwar il-falz ma hijiex mibnija fuq xi prova li tikkonettihom ma dak il-falz imma fuq il-presunzjoni tan-nuqqas ta' ħlas tad-dwana, u allura, l-argument tal-Qorti huwa, li bilfors kienu jafu u kkonkorrew fil-falz la darba huma kienu ħatja li naqsu li jħallsu d-dazju; imma din ta' l-aħħar hija presunta u mhux ppruvata u b'hekk jiġi li l-ħtija kollha tagħhom hija mibnija fuq iż-żewġ presunzjonijiet ġia fuq imsemmija. Ir-raġunament f'dan il-każ bir-rispett kollu, messhu kienu xorta oħra. Il-posizzjoni tar-rikorrenti ġiet konsiderevolment aggravata

bil-fatt li huma ma setgħux jipprovaw li d-dazju tħallas għaliex t-timbri fuq id-dokumenti kienu foloz u għalhekk kellhom jirrikorru għall-mezz ta' prova oħra billi jtellgħu xhieda u d-dokumenti tal-kumpannija. Huwa sintomatiku li d-dokumenti tal-kumpanniji juru li d-dazju kien ġie mħallas u għalhekk għall-dak li jirrigwarda x-xjenza tar-rikorrenti għandu jingħad li r-rikorrenti urew li almenu huma ma kienux konxji li kien qiegħed jiġi kommess reat. Pero' bil-mod kif ġew applikati l-presunzjpnijiet in kwistjoni l-fatt tax-xjenza ġiet kompletament u totalment dispensata b'mod li huma instabu ħatja mingħajr ma lanqas ġie ppruvat li huma kienu għal-konoxxenza tal-fatti kriminużi li ġew lilhom addebitati.

Illi hija l-umili sottomissjoni tal-esponenti li fil-fatti speċifiċi u speċjali tal-każ in kwistjoni l-presunzjonijiet kreati mill-Liġi tefgħu oneru inġust u inaċċettabili fuqhom. Fil-fatt l-unika mezz ta' prova li l-importatur għandu normalment dwar ħlas ta' dazju huwa d-dokument innifsu. Issa meta d-dokument emess mill-Awtorita' pubblika jirriżulta falz jew falsifikat l-importatur ma għandu l-ebda ħajt ta' kenn ieħor u l-ħtija tiegħu b'hekk tiġi presunta bi vjolazzjoni tad-dritt tiegħu għall-smiegħ xieraq. L-esponenti jissottomettu li fil-każ in kwistjoni l-oneru mixħut fuqhom ammonta għall-presunzjoni ta' ħtija. Fil-fatt huwa evidenti li kien hemm diversi dokumenti ma liema r-rikorrenti ma kellhom x'jaqsmu xejn. Per eżempju kien hemm każijiet fejn id-dokumenti ġew firmati, proċessati, imħallas u l-oġġetti sdoganati mingħajr lanqas biss l-intervent tar-rikorrenti. Anke' f'dan il-każ ir-rikorrenti instabu ħatja, għalkemm jirriżulta ċar f'dawk il-każijiet li d-dokumenti kienu ġew mimlija, ffirmati u proċessati minn ħaddieħor. Dan qiegħed jingħad biex wieħed juri sal-punt għall-liema estendiet il-presunzjoni li ġiet applikata fil-konfront tagħhom mill-Onorabbli Qorti tal-Appell.

Illi għalhekk huwa evidenti li s-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali spostat, bl-akbar rispett għal dik l-Onorabbli Qorti, l-oneru tal-prova b'tali mod li ġie leż id-dritt fondamentali tar-rikorrenti li jiġu presunti innoċenti sa kemm ma jiġix ppruvat il-kuntrarju. Eżempju ieħor dak kif l-oneru tal-prova ġie kompletament mixħut fuq l-akkużati

jinsab a fol 45 tad-deċiżjoni, fejn l-ewwel Onorabbli Qorti ddeċidiet li: "F'dan l-istat tal-provi, din il-Qorti tħoss li l-Ewwel Qorti kien imissha waslet għall-konklużjoni loġika w legali li l-prosekuzzjoni għall-inqas kienet ipprovat li d-dazju u/jew levy fuq il-konsenji kollha indikati ma kienx tħallas, għall-inqas 'prima facie'. U allura hawnhekk kellu jiskatta d-dispositiv tal-artikolu 77 tal-Liġi tad-Dwana, kif interpretat fil-ġurisprudenza nostrana fuq ċitata. L-oneru tal-prova tal-ħlas tad-dazju suppost li ġie spostat għal fuq l-appellati u l-ewwel Qorti kellha una volta tasal għal din il-konklużjoni li 'prima facie' saret prova biżżejjed li d-dazju ma tħallasx, li tagħmel indaġini biex tara jekk dan l-oneru ġiex skarikat u mhux twarrab l-implikazzjonijiet ta' dan l-artikolu 77 f'paragrafu wieħed pjuttost neboluż kif sar fl-aħħar tas-sentenza appellate". Issa huwa sintomatiku f'dan ir-rigward li l-prova 'prima facie' tan-nuqqas ta' ħlas tad-dazju kienet preċiżament tikkonsisti fil-falsita tat-timbru in kwistjoni, meta kien jispetta lill-Prosekuzzjoni tipprova l-elementi tar-reat kommess. Direttur fis-soċjeta' li jkollha numru ta' dipendenti b'hekk jitpoġġa fl-impossibilita' li jiskulpa ruħu billi l-oneru tal-prova b'dan il-mod jiġi spostat kompletament fuqhu b'mod li r-rikorrenti ġew tenuti li kellhom huma jipprovaw l-innoċenza tagħhom. Il-prova 'prime facie' tan-nuqqas ta' ħlas tad-dazju hija fiha nnifisha l-effetti ta' presunzjoni magħmula mill-Qorti u b'hekk ġew akkumulati presunzjonijiet fuq presunzjonijiet. Inoltre l-ewwel Qorti kkumentat dwar il-ġeneriċita tal-provi miġjuba mir-rikorrenti – imma fil-każ in eżami l-unika prova konkreta li seta' kellu l-importatur tal-ħlas huwa d-dokument innifsu u xejn ieħor: il-provi li ġabu tal-pagament – bħala x-xhieda ta' minn kien imur regolarment jeffetwa l-pagament, l-entrata fil-kotba tas-soċjeta' li juru li l-pagament kien sar u ċirkostanzi oħra ġew taċċiati bħala ġeneriċi. Illuminanti f'dan ir-rigward hija r-riferenza għall-inizjali li saru bħala irrilevanti u li l-piż tal-prova li wieħed jiddentifika minn għamel dawk l-inizjali ġie mixħut fuq id-difiża (paġna 46 tas-sentenza). Imma d-difiża ma setgħetx tkun f'posizzjoni li tikkontrolla min għamel dawk l-inizjali għaliex dawk saru meta d-dokument kien fil-pusess tad-dipartiment tad-dwana. Dak li mingħajr ebda ombra ta' dubbju rrnexxilha tipprova d-difiża huwa li d-dokument in kwistjoni daħal fil-pusess tad-dipartiment

tad-dwana qabel ma ġie affiss fuqhu l-improbriji foloz u li ġie konsenjat lura lill-impjegati tas-soċjeta' mill-istess dipartiment jew minn xi persuna fid-dipartiment bl-improbriji foloz fuqhu. F'dawn iċ-ċirkostanzi kien ċertament l-oneru tal-prosekuzzjoni li almenu tipprova x-xjenza fir-rikorrenti ta' dak li kien qiegħed jiġri. Imma l-prova ta' din ix-xjenza ġiet sostitwita mill-ewwel Onorabbli Qorti bl-applikazzjoni ta' presunjonijiet legali li spustaw l-oneru tal-prova tal-innoċenza tagħhom kompletament fuqhom. Huwa sintomatiku li l-Qorti injorat fid-deċiżjoni tagħha l-istruttura azjendali tas-soċjeta' u tad-diversi impjegati tagħha biex takkolla r-responsabilita' totali fuq wieħed mid-diretturi ta' kull soċjeta'. Huwa għalhekk, bir-rispett kollu, wisq evidenti li l-esponenti instabu ħatja sempliċement għaliex ġew presunti tali, u kienet korretta l-ewwel Onorabbli Qorti tal-Maġistrati li fl-assenza ta' provi konkreti miġjuba mill-prosekuzzjoni tilliberhom u mhux issibhom ħatja.

Illi għalhekk b'konsegwenza ta' dan ġew vjolati d-drittijiet fondamentali tagħhom kif protetti bl-artikolu 39 u in partikolari s-subartikolu 5 tal-istess artikolu tal-Kostituzzjoni u l-artikoli 6 u 7 tal-ewwel skeda tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropeja (Kapitolu 319), u l-istess drittijiet fondamentali tagħhom ġew vjolati sija fid-dawl taż-żmien esaġerat li ħa l-proċess kollu biex jiġi konkluż, żmien li bl-ebda mod ma kien wieħed raġjonevoli, sija bil-fatt tal-presunzzjonijiet fuq imsemmija li lleda d-dritt tagħhom li jiġu presunti innoċenti sakemm ma jiġix ppruvat il-kuntrarju.

Għaldaqstant l-esponenti jitolbu bir-rispett li dina l-Onorabbli l-Qorti jogħġobha tiddikjara li ġew vjolati d-drittijiet fondamentali tagħhom kif protetti bl-artikolu 39 u in partikolari s-subartikolu 5 tal-istess artikolu tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 u 7 tal-ewwel skeda tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropeja (Kapitolu 319), u b'hekk u konsegwentement jogħġobha tannulla u tħassar il-preċitata sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tal-20 ta' Marzu, 2003, fl-ismijiet "Il-Pulizija vs Andrew Ellul Sullivan et" billi meħuda in vjolazzjoni tal-istess drittijiet

fondamentali tagħhom u tgħatihom kull rimedju ieħor li jidrilha xieraq u opportun.

Talbu għalhekk li din il-Qorti tiddikjara li ġew vjolati d-drittijiet fondamentali tagħhom kif protetti bl-artikolu 39 u in partikolari s-subartikolu 5 tal-istess artikolu tal-Kostituzzjoni u l-artikoli 6 u 7 tal-Ewwel Skeda tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropeja (Kapitolu 319) u b'hekk konsegwentement jogħġobha tannulla u tħassar il-preċitata sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tal-20 ta' Marzu, 2003, fl-ismijiet "*Il-Pulizija vs Andrew Ellul Sullivan et*" billi meħuda in vjolazzjoni tal-istess drittijiet fondamentali tagħhom, u tagħtihom kull rimedju ieħor li jidhrilha xieraq u opportun;

Rat id-Degriet tagħha tat-8 t'April, 2003, li bih qegħdet ir-Rikors għas-smigħ għall-15 t'April, 2003, u tat żmien lill-intimati biex iressqu Tweġiba;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-intimati fil-15 t'April, 2003, li biha huma esponew;

Illi huma jopponu t-talbiet avvanzati fir-rikors in risposta għas-segwenti motivi:

1. Illi m'huwiex korrett dak li ġie sottomess fis-sens illi l-Artikolu 77 tal-Ordinanza tad-Dwana jippreżumi l-ħtija:

a) Kull ma jagħmel l-imsemmi artikolu huwa illi jpoġġi l-oneru tal-prova tal-ħlas tad-dazju fuq l-imputat wara li l-prosekuzzjoni tkun stabbiliet l-eżistenza ta' fatti u ċirkostanzi illi jkunu jitolbu spjegazzjoni.

b) Fil-każ kriminali in diskussjoni l-prosekuzzjoni ippruvat illi kienet saret importazzjoni ta' diversi oġġetti minn soċjetajiet li tagħhom l-imputati huma diretturi fuq medda ta' sentejn abbażi ta' timbri illi l-prosekuzzjoni ippruvat ukoll illi kienu foloz. Il-prosekuzzjoni ippruvat ukoll illi d-dazju fuq dawk l-oġġetti ma tħallasx lid-Dwana. F'dawn iċ-ċirkostanzi huwa ċar illi jekk r-rikorrenti kienu qed jallegaw illi d-dazju kien, kontra

dak li kienu juru l-provi l-oħra kollha, tħallas, kien jispetta lilhom illi jippruvaw dak il-ħlas għall-inqas sal grad tal-probbabilita'.

c) Huwa ukoll prinċipju tad-dritt proċesswali penali illi meta fatt allegat ikun fil-konoxxenza biss tal-imputat huwa l-imputat li jrid jippruvah.

d) L-Artikolu 77 bl-ebda mod ma joħloq xi preżunzjoni illi ma tistax tiġi ribattuta jew illi tivvjeta lill-Qorti milli tikkunsidra l-fatti partikolari ta' kull każ biex tasal għall-konklużjoni dwar jekk l-imputat irnexxielux jiskarika l-oneru tal-prova sal-grad ta' probbabilita' rikjest minnu.

e) Illi l-Kap 319 jagħmilha ċara fit-Tieni Skeda tiegħu, illi tinkludi d-Dikjarazzjonijiet u r-Riżervi tal-Gvern Malti meta rratifika l-Konvenzjonin Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem illi:

“**The Government of Malta declares that it interprets paragraph 2 of Article 6 of the Convention in the sense that it does not preclude any particular law from imposing upon any person charged under such law the burden of proving particular facts.”**

Illi skond l-Artikolu 3 tal-Kap 319 d-drittijiet fondamentali inkorporati fil-Konvenzjoni japplikaw bħala parti mill-Liġi ta' Malta bħala suġġetti għall-imsemmija dikjarazzjonijiet u riżervi.

L-istess tip ta' kwalifika tinsab fl-Artikolu 39(5) tal-Kostituzzjoni illi jipprovdi illi:

“(5) Every person who is charged with a criminal offence shall be presumed to be innocent until he is proved or has pleaded guilty:
Provided that nothing contained in or done under the authority of any law shall be held to be inconsistent with or in contravention of this sub-article to the extent that the law in question imposes upon any person charged as aforesaid the burden of proving particular facts.”

f) Illi kull preżunzjoni illi jista' jiġi ritenut illi joħloq l-Artikolu 77 tal-Kap 37 hija waħda fil-limiti tar-raġjonevolezza illi tieħu kont tad-drittijiet tad-difiża u tal-prinċipji tal-Kostituzzjoni u tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar il-preżunzjonijiet partikolarment kif dawk il-prinċipji ġew delinejati fis-sentenza "Salabiaku" tal-Qorti Ewropeja tas-7 ta' Ottubru 1988 (Series A no 141A, pp. 15-18, paras 28-30).

2. Illi in kwantu għal dak allegat rigward l-Artikolu 13 ta' l-Att dwar l-Interpretazzjoni[1]:

(a) l-esponent jagħmel referenza għas-sentenza in re Grech Sant tal-Qorti Kostituzzjonali tad-29 ta' Novembru 1989 fejn l-allegazzjoni kienet identika u dwar l-istess Liġi u, ukoll dwar każ tad-Dwana u l-Qorti Kostituzzjonali kienet sabet illi l-imsemmi Artikolu 13 ma kienx inkompatibbli mal-Kostituzzjoni;

(b) l-esponent jagħmel ukoll referenza għad-"Decision as to Admissibility" tal-Kummissjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet "A.G. vs Malta" (Application No. 16641/90 tal-10 ta' Diċembru 1991) li kienet tittratta propju dwar l-Artikolu 13 ta' l-Att dwar l-Interpretazzjoni u fejn il-Kummissjoni kienet ikkonkludiet illi l-ilment kien inammissibbli ("manifestly ill-founded" unanimament) wara li osservat illi:

"The Commission notes that in the present case the legislation provides that a director of a company is

---

[1] "Offences by association of person.

13. Where any offence under or against any provision contained in any Act, whether passed before or after this Act, is committed by a body or other association of persons, be it corporate or unincorporated, every person who, at the time of the commission of the offence, was a director, manager, secretary, or other similar officer of such body or association, or was purporting to act in any such capacity, shall be guilty of that offence unless he proves that the offence was committed without his knowledge and that he exercised all due diligence to prevent the commission of the offence:

Provided that, except in respect of offences under or against a provision contained in an Act in which a provision similar to that of this article occurs, the provisions of this article shall apply only to offences committed after the commencement of this Act."

presumed guilty of an offence committed by the company unless he proves that the offence was committed without his knowledge and that he exercised all due diligence to prevent the commission of the offence. The applicant was therefore provided under the legislation with the possibility of exculpating himself. The Commission does not consider that the conditions, which required the applicant to prove that he had no actual knowledge of the offence and also was not negligent in his duties as an officer of a company, were self-condictory or imposed an irrebuttable presumption. The Commission further finds that the Maltese courts enjoyed a genuine freedom of assessment in this area and that there is no indication that Article 13 of the 1975 Act was applied to the applicant in a manner incompatible with the presumption of innocence."

(c) Illi kull preżunzjoni illi jista' jiġi ritenut illi joħloq l-Artikolu 13 tal-Att dwar l-Interpretazzjoni hija waħda fil-limiti tar-raġjonevolezza illi tieħu kont tad-drittijiet tad-difiża u tal-prinċipji tal-Kostituzzjoni u Konvenzjoni Ewropeja dwar il-preżunzjonijiet partikolarment kif dawk il-prinċipji ġew delinejati fis-sentenza "Salabiaku" tal-Qorti Ewropeja tas-7 ta' Ottubru 1988 (Series A no 141A, pp. 15-18, paras 28-30 op.cit).

3. Illi in kwantu jipprova jerġa' jiftaħ kwistjonijiet dwar l-evalwazzjoni tal-provi li għamlet il-Qorti ta' l-Appell Kriminali (vide per eżempju paġni 5 u 6 tar-rikors) r-rikors promotur imur oltre l-ġurisdrizzjoni ta' dina l-Onorabbli Qorti stante illi m'hijiex il-funzjoni tal-Prim Awla (Sede Kostituzzjonali) illi tagħmilha ta' Qorti ta' l-appell u dan wisq inqas mis-sentenzi tal-Qorti ta' l-Appell Kriminali.

4. Illi in kwantu għall-allegat dewmien fil-proċeduri l-esponent jirrileva illi għal din l-allegazzjoni jostaw l-prinċipji ta' 'ne bis in idem' u ta' 'lis alibi pendens' stante illi r-rikorrenti kienu diġa ippreżentaw il-proċeduri Rik. Kost. 651/98 fl-ismijiet "Andrew Ellul Sullivan, Jospeh Ellul Sullivan, Carmel sive Charles Ellul Sullivan, u Philip Azzopardi vs L-Avukat Ġenerali tar-Repubblika u l-

Kummissarju tal-Pulizija" liema proċeduri kienu ġew deċiżi mill-Prim Awla fid-29 ta' Marzu 1999 u kienu, wara li sar appell intbagħtu 'sine die' mill-Qorti Kostituzzjonali wara li l-esponenti kienu talbu r-rikuża ta' wieħed mill-Imħallfin ta' dik il-Qorti peress illi rriżulta illi ismu kien jiffigura bħala azzjonist ta' waħda mis-soċjetajiet tar-rikorrenti involuti fl-importazzjonijiet in kwistjoni. Illi r-rikorrenti qatt ma talbu illi dawk il-proċeduri jerġgħu jitqegħdu fuq il-lista tal-kawżi appuntati għas-smiegħ nonostante t-trapass taż-żmien.

5. Illi t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt u r-rimedji mitluba huma inidoneji u jeżorbitaw mill-ġurisdizzjoni ta' dina l-Onorabbli Qorti u di piu ma jieħdu ebda kont tal-bilanċ meħtieġ bejn l-interessi tal-ħati u l-interessi tas-soċjeta' fil-presekuzzjoni ta' offiżi kriminali u fl-enforzar tas-sentenzi tal-Qrati u minflok jittentaw li jistultifikaw u jġibu fix-xejn sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali, li hija l-Qorti fl-aħjar pożizzjoni biex tikkunsidra jekk sarx ksur tal-Liġi penali jew le. Illi fuq kollox il-kwistjonijiet imqanqla f'dawn il-proċeduri kienu tqanqlu ukoll fil-proċeduri kriminali u ġew kunsidrati u rigettati.

Salvi eċċezzjonijiet oħra.

Rat id-Degriet tagħha tal-25 ta' April, 2003[2], li bih u fuq talba magħmula mir-rikorrenti b'Rikors tas-7 ta' April, 2003, ordnat is-sospensjoni tal-eżekuzzjoni tas-sentenza mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali li minnha tnisslu l-ilmenti li wasslu għall-azzjoni preżenti;

Rat il-verbal tas-smigħ tal-15 ta' April, 2003, li fih il-partijiet iddikjaraw li ma kellhomx provi iżjed x'iressqu;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mir-rikorrenti fid-19 ta' Mejju, 2003[3];

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-intimati fit-18 ta' Ġunju, 2003[4], bi tweġiba għal dik tar-rikorrenti;

---

[2] Paġġ. 28 sa 31 tal-proċess
[3] Paġġ. 37 sa 54 tal-proċess
[4] Paġġ. 60-7 tal-proċess

Semgħet it-trattazzjoni estensiva bil-fomm tal-avukati tal-partjiet[5];

Rat l-atti kollha tar-rikors, magħduda magħhom is-sentenza mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali tal-20 ta' Marzu, 2003, li tat lok għall-preżenti proċedura;

Rat id-Degrieti tagħha tal-4 ta' Lulju, 2003, tal-25 ta' Settembru, 2003, tas-6 ta' Novembru, 2003, tas-16 ta' Diċembru, 2003, tat-23 ta' Jannar, 2004, tas-26 ta' Frar, 2004, u tas-7 ta' Mejju, 2004, li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi bl-azzjoni tagħhom, ir-rikorrenti qegħdin jgħidu li bis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-20 ta' Marzu, 2003, żewġ presunzjonijiet biddlu l-piż tal-prova. Huma qegħdin jgħidu li bl-imsemmija sentenza, ġew meqjusa ħatja sakemm ma jippruvawx il-kuntrarju. Huma jżidu jgħidu li l-imsemmija sentenza tefgħet piż inġust u inaċċettabbli fuqhom billi ridithom jippruvaw l-innoċenza tagħhom. L-imsemmija sentenza kienet qalbet id-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali li biha r-rikorrenti kienu nħelsu mill-akkużi mressqa kontra tagħhom;

Illi r-rikorrenti jgħidu li, bl-imsemmija sentenza, ġarrbu ksur tal-jedd tagħhom għal smigħ xieraq, u b'mod partikolari għall-jedd tagħhom li jitqiesu innoċenti sakemm ma jkunux instabu ħatja. Huma jinvokaw l-artikolu 39(5) tal-Kostituzzjoni u l-artikoli 6 u 7 tal-Konvenzjoni, u jitolbu li, minħabba dak il-ksur, il-Qorti tordna t-tħassir tas-sentenza mogħtija kontrihom, u l-għoti ta' rimedji oħrajn xierqa;

Illi għal din l-azzjoni, l-intimati laqgħu billi qalu li l-Qorti tal-Appell Kriminali applikat kif imiss id-dispożizzjonijiet tal-

[5] Traskritta f'paġġ. 78 sa 125 tal-proċess

liġi, billi hija l-istess liġi li tibdel il-piż tal-prova, imma mhux il-preżunzjoni tal-innoċenza. Fuq kollox, lanqas ma huwa mistħoqq l-ilment tar-rikorrenti meta jgħidu li offiża mwettqa minn kumpannija jwieġbu għaliha d-diretturi tagħha ma hija kontra l-Kostituzzjoni jew il-Konvenzjoni. Filwaqt li jwarrbu t-tentattiv li jgħidu li r-rikorrenti jridu jagħmlu biex jerġa' jinfetaħ mill-ġdid il-każ, billi l-funzjoni ta' din il-Qorti m'huwiex dak ta' "appell tat-tielet grad";

Illi jidher xieraq li l-Qorti tagħmel xi kostatazzjonijiet dwar x'inhu r-rwol u x'inhuma l-limiti li jitqegħdu fuqha mil-liġi biex tistħarreġ ilment ta' natura kostituzzjonali dwar smigħ xieraq li jkun jolqot l-operat ta' Qorti jew tribunal. Dan l-eżerċizzju huwa meħtieġ biex jintgħarblu l-kwestjonijiet li jkunu tressqu quddiem din il-Qorti u jinżammu biss dawk li huma essenzjalment fis-setgħa tagħha li tqis u tiddeċiedi dwarhom, filwaqt li jitwarrbu l-oħrajn kollha;

Illi l-intimati jisħqu li din il-Qorti ma tibdilx lilha nnifisha f'qorti tat-"tielet appell" u jemmnu li dak li r-rikorrenti jrid jagħmlu bil-kawża tagħhom huwa sewwasew dan. Min-naħa tagħhom, ir-rikorrenti jiċħdu dan il-mottiv attribwit lilhom, filwaqt li jaqblu li din il-Qorti ma tibdilx lilha nnifisha f'qorti li terġa' tiftaħ il-mertu deċiż minn qorti oħra kompetenti. Il-qofol tad-differenza bejn iż-żewġ naħat jidher li hija dwar il-fehma tagħhom dwar il-limiti safejn din il-Qorti tista' tasal;

Illi l-kwestjoni dwar <u>il-limiti tas-sindakabilita' tal-qrati ta' indoli kostituzzjonali fuq l-imġiba ta' qrati oħrajn</u> f'ilmenti dwar nuqqas ta' smigħ xieraq m'hijiex waħda ġdida u jeżistu prinċipji stabiliti msawrin ukoll mill-prattika u deċizjonijiet tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem. Ewlenija fosthom hemm ir-regola li kemm il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili u kif ukoll il-Qorti Kostituzzjonali m'humiex miżmuma milli jiddeċiedu, meta jkun il-każ, li xi Qorti oħra tkun mixlija li kisret xi wieħed mill-jeddijiet fondamentali tal-bniedem, imqar jekk dik il-Qorti l-oħra tkun il-Qorti Kostituzzjonali stess[6];

[6] Kost. **6.4.1995** fil-kawża fl-ismijiet ***Cuschieri vs Onor. Prim Ministru et*** (Kollez. Vol: **LXXIX.i.74**)

Illi din is-setgħa wiesgħa hija, madankollu, limitata fis-sens li l-Qrati ta' ġurisdizzjoni kostituzzjonali m'għandhomx iqisu jekk il-Qrati mixlija bi ksur ta' jedd ta' smigħ xieraq ikkommettewx żball ta' liġi jew ta' fatt fid-deċiżjonijiet tagħhom[7]. Hija setgħa limitata biex tqis jekk il-proċediment li minnu tressaq ilment ta' nuqqas ta' smigħ xieraq kienx tassew wieħed imparzjali u "skond il-liġi"[8];

Illi f'dan l-istadju l-Qorti jidhrilha li għandha tiċċita fehma ċara murija mill-Qorti Kostituzzjonali f'okkażjoni li tixxiebah ma' din li għandha l-Qorti quddiemha llum, u li tagħti ħjiel tal-parametri safejn din il-Qorti tista' tibqa' sejra biex tistħarreġ allegat ksur ta' dritt fondamentali mwettaq minn Qorti oħra. Ingħad hekk:

"*Allaħares kellu jiġi ammess il-prinċipju illi r-rimedju għal meta, per eżempju Qorti ta' ġurisdizzjoni kriminali, tifhem ħażin il-liġi u tapplika u tinterpreta dispożizzjoni tal-Kodiċi Kriminali jew ta' xi liġi penali oħra b'riżultat ta' liema dak li jkun jnistab ħati, allura awtomatikament jitwieled id-dritt kostituzzjonali ta' rimedju minħabba nuqqas ta' smigħ xieraq. Dan ikun jammonta għal interpretazzjoni kompletament novella pero' li qatt ma ġiet aċċettata anqas fi Strasbourg ta' x'verament ifisser id-dritt ta' smigħ xieraq. ..... Ċertament, kemm il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili kif ukoll il-Qorti Kostituzzjonali m'humiex preklużi milli jiddeċiedu, meta jkun il-każ, illi xi Qorti oħra tkun illediet xi wieħed mid-drittijiet fondamentali tal-individwu - deċiżjonijiet li bħalhom ittieħdu diversi drabi kemm f'dak li jirrigwarda per eżempju liberta' provviżorja kif ukoll f'dak li jirrigwarda smigħ xieraq fi żmien raġonevoli, fost każijiet oħra. Pero', altru d-dover tal-Qorti Kostituzzjonali jew tal-Prim'Awla bħala Qorti ta' ġurisdizzjoni kostituzzjonali oriġinali li jinvestu ċerti ilmenti kostituzzjonali dwar allegati vjolazzjoni(jiet) minn Qrati oħra, u altru dak li qed jippretendi l-appellant u li ċjoe' jidħol fid-dettal f'dik li hija applikazzjoni ta' liġi li ma hemmx kwestjoni dwar jekk teżistix jew u sa l-estremita' jekk dik il-liġi partikolari kinitx*

[7] P.A. Kost. RCP **2.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Domenico Savio Spiteri vs Avukat Ġenerali et***
[8] P.A. Kost. VDG **28.12.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Fatiha Khallouf vs Il-Kummissarju tal-Pulizija et***

applikabbli għall-każ kriminali pendenti quddiem dik il-Qorti”[9];

Illi dawn ir-riflessjonijiet huma ta’ siwi mhux traskurabbli fil-każ li għandha quddiemha llum, għaliex safejn ir-rikorrenti qegħdin jippretendu li din il-Qorti tagħmel evalwazzjoni tal-provi li tressqu fil-każ tagħhom u tqabbel dawn il-provi mal-liġi applikata mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali fis-sentenza attakkata, din il-Qorti sejra tiddikjara minnufih li ma ssibx li għandha terġa’ tiftaħ il-każ u tissostitwixxi l-ġudizzju tagħha minflok dak tal-imsemmija Qorti;

Illi hemm ukoll il-fatt li r-rikorrenti m’humiex qegħdin jattakkaw il-kostituzzjonalita’ jew is-siwi tal-artikolu 77 tal-Kap 37 tal-Liġijiet ta’ Malta u lanqas l-artikolu 13 tal-Kap 249[10];

Illi r-rikorrenti jsejsu l-ilmenti tagħhom taħt din ir-ras fuq l-allegazzjoni ta’ parzjalita’ murija mill-ġudikant fis-sentenza li huma qegħdin jattakkaw. Speċifikatament, huma qegħdin jgħidu li **fis-sentenza** minnhom impunjata, l-imħallef li kien qiegħed jippresiedi s-smigħ tal-kawża tagħhom ħoloq żewġ preżunzjonijiet kontra tagħhom li jkissru l-prinċipju li, fil-każ ta’ akkuża kriminali, l-mixli huwa meqjus innoċenti sakemm jinstab ħati;

Illi għar-rigward tal-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza tal-persuna mixlija jingħad li tali prinċipju huwa wieħed imħares kemm mill-Kostituzzjoni tagħna u kif ukoll mill-Konvenzjoni. Mhux hekk biss, iżda ma’ dawn hemm ukoll in-norma li ħadd ma għandu jinsab ħati ta’ reat kriminali minħabba f’xi għamil jew minħabba f’xi omissjoni li, fil-ħin li jkunu mwettqa, ma jkunux jikkostitwixxu reat skond il-liġi[11]. Għandu jingħad li, sa mill-ewwel żminijiet tagħha, il-Qorti Kostituzzjonali tagħna xebbhet id-dispożizzjonijiet relattivi tal-Kostituzzjoni relattivi għall-preżunzjoni tal-innoċenza mad-dispożizzjonijiet tal-Konvenzjoni, u applikat l-istess prinċipji minkejja li l-istess Konvenzjoni

[9] Kost **9.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Victor Micallef vs Avukat Ġenerali et***
[10] Dwar il-Kostituzzjonalita’ ta’ dan l-aħħar artikolu ara Kost. **29.11.1989** fil-kawża fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Grech Sant*** (Kollez. Vol: **LXXIII.i.227**)
[11] Art. 39(8) tal-Kostituzzjoni u l-Art. 7(1) tal-Konvenzjoni

ma kinitx għadha tagħmel parti mill-ordinament ġuridiku tagħna[12];

Illi jista' jingħad li l-garanziji minimi msemmija fl-artikoli 6 u 7 (tal-Konvenzjoni) huma l-anqas garanziji li persuna mixlija b'reat kriminali għandha x'tistenna li tingħata fil-proċediment li tkun imdaħħla fihom: ingħad b'awtorita' mill-Qorti ta' Strasburgu li l-jedd għal smigħ xieraq minn qorti indipendenti u imparzjali huwa wieħed miftuħ, mogħni bil-possibilita' li jiġbor fih jeddijiet oħrajn li dak l-artikolu speċifikatament ma jsemmix[13]. Fost dawn, wieħed isib il-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza li huwa mfisser bħala "*one aspect of the right to a fair trial secured under paragraph (1) of Article 6*"[14];

Illi l-artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni speċifikatament japplika biss fil-qafas proċedura fejn hemm "akkuża kriminali". Għalhekk, il-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza ma japplikax fejn persuna tinsab miżmuma b'arrest fi stadju qabel ma toħroġ formalment xilja ta' reat fil-konfront tagħha. Iżda, ladarba jibda jseħħ proċediment bħal dak, il-preżunzjoni tidħol fis-seħħ u tibqa' fis-seħħ sal-istadju tal-appell kontra sejbien ta' ħtija. Madankollu, dwar l-imsemmi jedd ta' preżunzjoni tal-innoċenza, jingħad ukoll li "*it does not apply to either trial or appellate proceedings insofar as they concern the sentencing of a convicted person; it 'deals only with the proof of guilt and not with the kind or level of punishment'. ... The Commission has on occasion considered the presumption of innocence requirement in terms of lack of judicial bias or partiality. Insofar as judicial bias is an aspect of Article 6(2), it overlaps with the 'impartial tribunal' requirement of Article 6(1) and might be better treated under that provision*"[15]. Minħabba f'din ir-rabta, il-Qorti sejra tqis l-aggravju tar-rikorrenti kemm taħt ir-ras tal-preżunzjoni tal-innoċenza u l-parametri tagħha, u kif ukoll taħt ir-ras tal-jedd għal smigħ xieraq minn qorti imparzjali;

---

[12] Ara Kost. **16.4.1973** fil-kawża fl-ismijiet ***Emmanuel Formosa vs Kummissarju tal-Pulizija*** (mhix pubblikata)

[13] Ara Harris, O'Boyle & Warbrick Law of the European Convention on Human Rights (1995), paġ. 202-3

[14] ECHR **25.8.1987** fil-kawża ***Lutz vs Germany*** (Applik. Nru. 9912/82) par. 52

[15] Harris, O'Boyle & Warbrick *op. cit.* paġġ 243, 245

Illi kif imfisser f'sentenzi ewlenin mogħtija mill-Qorti Ewropeja, il-preżunzjoni tal-innoċenza tfisser, fost l-oħrajn, li l-piż tal-prova jaqa' ġeneralment fuq il-prosekuzzjoni[16]. Madankollu, dan ma jfissirx li **f'kull każ** il-piż tal-prova irid ikun biss fuq il-prosekuzzjoni. L-artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni u kif ukoll l-artikolu 39(5) tal-Kostituzzjoni tagħna jagħrfu dan, f'tal-aħħar b'mod espress permezz ta' *proviso*. L-artikoli msemmija ma humiex kontra li xi liġi tistipula għal preżunzjonijiet ta' fatt jew ta' dritt li jaħdmu kontra l-persuna mixlija. Iżda huwa mistenni li l-Istat jillimita tali preżunzjonijiet b'mod raġonevoli li jieħu qies tas-siwi ta' dak li l-każ jinvolvi u tal-jeddijiet tad-difiża xierqa[17]. Fost tali preżunzjonijiet li tqiesu li ma jmorrux kontra l-imsemmija artikoli ġiet identifikata dik fejn direttur ta' kumpannija jitqies ħati ta' offiża mwettqa mill-kumpannija li tagħha huwa direttur[18];

Illi għalhekk, sakemm is-sejbien ta' ħtija jkun jidher li nstilet mill-eżistenza ta' xhieda probativa fl-atti proċesswali, l-imsemmija preżunzjoni tal-innoċenza ma titqiesx mittiefsa, ukoll jekk tali xhieda tkun indiretta;

Illi, minbarra dan, ġie stabilit ukoll li "*once an accused has properly been proved guilty of a particular criminal offence, Article 6(2) can have no application in relation to allegations made about an accused's personality as part of the sentencing process, unless they are of such a nature and degree as to amount to the bringing of a new charge within the autonomous meaning of the Convention*"[19];

Illi, mis-sottomissjonijiet magħmulin mill-abbli difensuri tar-rikorrenti, l-ilment tagħhom jikkonsisti fil-fatt li "**d-deċiżjoni mogħtija turi attitudni preġudikata kontra tagħhom**", u jżidu jgħidu li "**fis-sentenza in eżami** dik l-Onorabbli Qorti bdiet mill-assunzjoni li r-rikorrenti kellhom jinsabu ħatja". B'hekk, huma jqisu li "x-xhieda u l-provi kollha ġew interpretati kontra r-rikorrenti mingħajr ma ttieħdu kont ta'

---

[16] ECHR **6.12.1988** fil-kawża ***Barbera', Messegue' & Jabardo vs Spain*** (Applik. Nru. 10590/83) par. 77

[17] Ara ECHR **7.10.1988** fil-kawża ***Salabiaku vs France*** (Applik. Nru. 10519/83) par. 27-8

[18] ECommHR **10.12.1991** fil-kawża ***AG vs Malta*** (Applik. Nru. 16641/90)

[19] ECHR **3.10.2002** fil-kawża ***Bohmer vs Germany*** (Applik.Nru. 37568/97), par. 55

konklużjonijiet oħra li għalihom tali xhieda u provi **setgħu ukoll** iwasslu" b'mod li l-Qorti tal-Appell Kriminali sa waslet biex "(i)kkundannat għab-bażi ta' preżunzjoni fuq preżunzjoni mibnija fuq premessi u interpretazzjoni tal-provi u xhieda b'linja waħda u ċjoe' favur il-ħtija tal-akkużati"[20]. Iktar 'il quddiem wieħed mill-abbli difensuri tar-rikorrenti sejħilhom "preżunzjonijiet distruġġivi"[21]. Il-Qorti ħasset li kellha tippuntwalizża dawn il-frażijiet u tissottolineja partijiet minnhom, għaliex, kif ingħad qabel, din il-Qorti trid tqis l-ilment biss u esklussivament fil-parametri li s-setgħat kostituzzjonali tagħha jħalluha taġixxi fil-konfront ta' sentenza ta' Qorti ta' kompetenza oħra;

Illi aktar 'il quddiem waqt it-trattazzjoni ulterjuri tagħhom bil-fomm quddiem din il-Qorti tqanqlu żewġ kjarifiki ta' dawn l-ilmenti. L-ewwel kjarifika li r-rikorrenti jressqu biex juru kif il-Qorti tal-Appell Kriminali kienet kondizzjonata b'attitudni ta' preġudizzju kontrihom isibuha fit-tismija minn dik il-Qorti ta' qraba ta' wħud mill-appellati[22] u kif dik il-Qorti tefgħet f'qoffa waħda lill-appellati kollha bla distinzjoni minn xulxin[23]. It-tieni waħda hija li huma jqisu li l-imħallef li kien qiegħed jippresjiedi l-Qorti tal-Appell Kriminali "ġie indott fi żball minħabba s-sottomissjonijiet li sarulu mhux da parti tagħna"[24] b'mod li "iġġeneraw fih suspett qawwi u pero' b'dak il-mod ġie ipprevarika, qabeż dik il-linja sottili li taqsam bejn dak li hu possibbli u aċċettabbli fil-kamp penali u dak li mbagħad huwa inaċċettabbli...";

Illi minn dawn is-sottomissjonijiet (u l-argumenti mirquma u studjati li jintrabtu magħhom), il-Qorti tislet il-fehma li r-rikorrenti qegħdin effettivament jippruvaw iwassluha biex tistħarreġ il-mertu deċiż u biex tippronunċja ruħha fuq l-istess mertu li kien jaqa' biss fil-kompetenza tal-Qorti Kriminali. Għall-kuntrarju, u kif sejjer jingħad 'il quddiem, huwa biżżejjed li din il-Qorti tara jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali kellhiex quddiemha l-evidenza probativa li

[20] Paġġ. 37-8 u 47 tal-proċess
[21] Paġ. 117 tal-proċess
[22] Paġġ. 89, 100-1 u 116-7 tal-proċess
[23] Paġ. 124 tal-proċess
[24] Paġ. 108 tal-proċess

ssemmi fis-sentenza impunjata biex tqis jekk dik il-Qorti aġixxietx fil-parametri tas-setgħat tagħha u tatx deċiżjoni li wieħed raġonevolment kien jista' jasal għaliha fid-dawl ta' dawk il-provi;

Illi l-Qorti tagħmel riferenza għall-argumenti dwar meta l-liġi titfa' piż ta' prova jew taqleb il-preżunzjoni fuq l-akkużat. L-argumenti tar-rikorrenti f'dan ir-rigward, mogħnija kif inhuma b'livell ta' studju u akkademja siewja[25], ma jwarrbux il-fatt li l-ilment preżenti m'huwiex kontra d-dispożizzjonijiet tal-liġi li tibdel il-piż tal-prova, imma kontra kif il-Qorti tal-Appell Kriminali applikathom fis-sentenza impunjata. Hawn jerġa' jingħad li dan jidher li huwa tentattiv ieħor tar-rikorrenti biex din il-Qorti tistħarreġ il-mertu nnifsu tas-sentenza impunjata u mhux tassew fuq l-aspett tal-ksur tal-preżunzjoni tal-innoċenza li fuqu jridu jibnu l-biċċa l-kbira tal-każ tagħhom;

Illi l-fatt li l-Qorti tal-Appell Kriminali għażlet, skond ir-rikorrenti, li tislet fehma fuq il-provi li kellha quddiemha li biha sabithom ħatja, ma jwassalx b'daqshekk għall-konklużjoni li dik il-Qorti kisret il-jedd tagħhom taħt l-artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni. Il-fatt li x-xhieda setgħet tiġi interpretata mod ieħor jikkostitwixxi ċirkostanza li, fil-parametri tas-setgħat li kellha fi ħdanha l-Qorti tal-Appell Kriminali, setgħet twettaq fil-ħarsien sħiħ tal-legalita' u l-ħaqq. Naturalment, kieku l-Qorti tal-Appell Kriminali fehmet il-provi li kellha quddiemha fis-sens li jridu r-rikorrenti (eżerċizzju daqstant ieħor siewi bħal dak li wettqet bil-konklużjonijiet li waslet għalihom fis-sentenza impunjata) kieku dawn il-proċeduri ma nbdew qatt. Imma dan huwa sewwasew dak li din il-Qorti trid iżżomm 'il bogħod minnu, u jiġifieri, ma tridx tqis jekk is-sentenza fil-mertu marritx kif ir-rikorrenti xtaqu, imma jekk is-sentenza turix li l-ġudikant naqas li jħares il-jeddijiet fondamentali tagħhom;

Illi irriżulta lil din il-Qorti (kemm minn eżami tal-atti proċesswali li wasslu għas-sentenza impunjata u kif ukoll minn dak li semgħat jiġi trattat quddiemha[26]) li wħud mill-

[25] Paġġ. 41-6 tal-proċess
[26] Ara, per eżempju, paġ. 121 tal-proċess

argumenti ewlenin li r-rikorrenti qegħdin jagħmlu f'din il-kawża dwar l-apprezzament tal-provi u l-applikazzjoni tal-ġrad ta' prova, kienu diġa' għamluhom b'dettal u ħila quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali. Fi kliem ieħor, dik il-Qorti semgħat x'kellhom x'jgħidu r-rikorrenti dwar il-provi akkwiżiti sa dak iż-żmien. Dan qiegħed jingħad ukoll għaliex l-istedina li qegħda ssir issa mir-rikorrenti lil din il-Qorti dwar dawk il-konsiderazzjonijiet ma tistax tkun ħaġa oħra għajr stedina biex din il-Qorti tidħol fi stħarriġ li jmur lil hinn mis-setgħat attwali tagħha f'din il-kawża;

Illi dwar l-ilment tar-rikorrenti fuq xi rimarki li saru mill-Qorti fis-sentenza impunjata, il-Qorti sejra tqis din il-kwestjoni meta tistħarreġ l-aspett ta' ksur ta' jedd ta' ġudizzju minn qorti imparzjali;

Illi wara li l-Qorti qieset sewwa l-argumenti tar-rikorrenti u qrat b'reqqa s-sentenza li minnha huma jilmentaw, toħroġ qawwija l-fehma ta' din il-Qorti li l-istess argumenti tar-rikorrenti fihom it-tweġiba għad-dilemma mressqa minnhom. Meta r-rikorrenti jaslu biex jaċċettaw li l-fatti u ċ-ċirkostanzi riżultanti mill-atti proċesswali kienu tali li bihom il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet waslet għal konklużjoni differenti minn dik li waslet għaliha, ikun fir-rejalta' qiegħed jingħad li dik il-Qorti kellha għażla. L-għażla għamlitha u immotivatha. Fil-fehma ta' din il-Qorti, allura, jsegwi li ladarba dik il-Qorti kellha għażla u għamlitha, mela ma huwiex il-każ li jingħad li l-morsa tal-qlib tal-piż tal-prova xejjen il-preżunzjoni tal-innoċenza tar-rikorrenti. Kien ikun mod ieħor – u din il-Qorti kien ikollha s-setgħa tistħarreġ – kieku l-Qorti tal-Appell Kriminali, wara li tkun iffissat il-parametri tal-vertenza, ma kien ikollha l-ebda triq oħra għajr li ssib lill-akkużati appellati (fosthom ir-rikorrenti preżenti) ħatja. Imma dan ma ġarax, u kemm hu hekk u minkejja l-applikazzjoni tad-dispożizzjonijiet li jaqilbu l-piż tal-prova, jirriżulta li fis-sentenza impunjata wħud mill-akkużati ma nstabux ħatja;

Illi, għalhekk, jidher li dak li r-rikorrenti jsejħu bħala preżunzjonijiet applikati inġustament mill-Qorti tal-Appell Kriminali kontra tagħhom kienu, fis-sewwa, konklużjonijiet li dik il-Qorti waslet għalihom mill-atti proċesswali li kellha

quddiemha. Huma konklużjonijiet li setgħu raġonevolment jittieħdu, u din il-Qorti ma sabet xejn fit-teħid tagħhom li kien mhux raġunat (u dan jingħad lil hinn minn jekk din il-Qorti taqbilx jew le mal-mertu ta' dak ir-raġunament). Hawnhekk, il-Qorti ssib siewi u mistħoqq l-argument tal-intimati li jisħqu li r-rikorrenti naqsu li jagħrfu bejn "preżunzjonijiet" u "deduzzjoniijiet" li waslet għalihom dik il-Qorti;

Illi meta wieħed iqabbel l-imsemmija argumenti mal-osservazzjonijiet ta' dritt li taħthom jinsabu mfissra d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 39(5) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni, il-konklużjoni li tasal għaliha l-Qorti hija li r-rikorrenti ma seħħilhomx juru li, fil-każ partikolari, seħħ ksur tal-jedd tagħhom li jitqiesu innoċenti sakemm instabu ħatja;

Illi għar-rigward tal-jedd ta' smigħ xieraq minn qorti imparzjali, irid jiġi iċċarat li meta wieħed jiġi biex iqis kif japplika l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni b'rabta mal-Qorti tal-Appell, iridu tabilfors jitqiesu l-fatturi proċesswali partikolari tal-każ, b'mod illi biex wieħed jiddetermina jekk kienx hemm ksur tal-jedd ta' smigħ xieraq, wieħed irid iqis il-proċess kollu kemm hu, magħduda magħhom l-imġiba tal-Qorti li tkun u kif ukoll ta' kif l-interessi tal-persuna mixlija kienu mressqa u mħarsin mill-istess qorti[27];

Illi f'dan il-każ, ir-rikorrenti ma jidhrux li qegħdin isejsu l-ilment tagħhom fuq l-imparzjalita' kostitutiva jew l-indipendenza tal-Qorti li ġġudikathom[28], u lanqas dwar jekk dik il-Qorti hijex imwaqqfa kif imiss b'liġi. Dwar dawn l-aspetti, għalhekk, il-Qorti m'għandhiex għalfejn tagħmel l-ebda stħarriġ. Ir-rikorrenti qegħdin jgħidu ċar u tond li l-ksur tal-jedd tagħhom għal smigħ xieraq seħħ mill-imġiba tal-ġudikant fil-Qorti li għaddiet fuqhom is-sentenza fil-grad tal-appell. Din l-imġiba allegatament parzjali jirraviżawha, mhux waqt is-smigħ u t-trattazzjoni tal-proċeduri tal-appell, daqskemm fil-waqt u bil-mod kif ingħatat is-sentenza;

---

[27] Ara Kost. **4.8.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Fenech vs Avukat Ġenerali*** (Kollez. Vol: **LXXXIII.i.213**)

[28] Ara ECHR **28.6.1984** fil-kawża fl-ismijiet ***Campbell and Fell vs U.K.*** (Applik. Nru. 7819/77) par. 78

Illi jidher li meta quddiem il-Qrati Maltin[29] tqanqlet il-kwestjoni tal-parzjalita' ta' ġudikant bħala okkażjoni ta' ksur ta' jedd għal smigħ xieraq, kellu jintwera għas-sudisfazzjon ta' din il-Qorti li, fil-każ partikolari, jeħtieġ jirriżultaw flimkien żewġ kwalitajiet ta' parzjalita', jiġifieri dik suġġettiva u dik oġġettiva. B'tal-ewwel, wieħed jifhem id-dispożizzjoni u konvinċiment partikolari tal-ġudikant li jkun, u, b'tat-tieni, jekk il-ġudikant li jkun kienx jagħti garanziji biżżejjed li jneħħi kull dubju leġittimu li l-konvinċiment personali tiegħu fil-każ ma kienx wieħed suspett. Minħabba li teżisti l-presunzjoni li ġudikant huwa imparzjali sakemm ma jintweriex mod ieħor[30], min jallega l-parzjalita' ta' ġudikant irid jipprova tali parzjalita' fil-fatt u mhux biss iqanqal dubju leġittimu b'inferenza jew sempliċi biżgħa[31];

Illi huwa stabilit ukoll li l-fatt waħdu li ġudikant jiġi msejjaħ jiddeċiedi aktar minn darba waħda kawżi li jolqtu lill-istess persuna mnissilin minn "fatti" differenti, ma jġibx miegħu il-konsegwenza li, hekk kif jaqta' l-ewwel waħda minn tali kawżi, isir "preġudikat" dwar dik il-persuna fir-rigward tal-kawżi li jifdal[32]. Dan jingħad sewwsew b'ħarsien tal-preżunzjoni fuq imsemmija tal-imparzjalita' tal-ġudikant li "*se presume jusqu'a la preuve du contraire*"[33]. Min-naħa l-oħra, għal dak li jirrigwarda t-test oġġettiv, wieħed irid jara jekk tirriżultax xi ċirkostanza li tnissel fil-parti jew f'moħħ il-pubbliku suspett leġittimu dwar l-imparzjalita' tal-Qorti. Ċirkostanza waħda, fil-qafas tal-proċess kollu, tista' tkun biżżejjed biex issejjes l-ilment tan-nuqqas ta' imparzjalita'[34];

Illi dwar l-ilmenti tar-rikorrenti fuq dan l-aspett tas-sentenza impunjata, il-Qorti ħasbet sewwa, u riedet taċċerta ruħha li kienet qegħda tifhem sewwa x'iridu jimplikaw ir-rikorrenti. Matul it-trattazzjoni li saret mir-

---

[29] Ara Kost. **2.11.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Francis Xavier Mifsud vs Avukat Ġenerali***

[30] ECHR **23.6.1981** fil-kawża fl-ismijiet ***LeCompte, van Leuven and De Meyere vs Belgium*** (Applik. Nru. 6878/75) par 58

[31] Harris, O'Boyle & Warbrick *op. cit.*, paġ. 235

[32] Ara P.A. Kost. **9.9.2002** fl-atti tar-Riferenza Kostituzzjonali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bone et***

[33] ECHR **26.2.1993** fil-kawża ***Padovani vs Italy*** (Applik Nru. 13396/87) par 26

[34] P.A. Kost. VDG **28.12.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Fatiha Khallouf vs Kummissarju tal-Pulizija et***

rispettivi difensuri tal-istess rikorrenti, ma ssemma bl-ebda mod li l-Qorti tal-Appell Kriminali kienet imparzjali fis-sens tal-mod kif kienet kostitwita. Fi kliem ieħor, ma jidhirx li l-ilmenti partikolari kienu jirrigwardaw l-aspett ta' imparzjalita' oġġettiva, iżda dik suġġettiva;

Illi dwar dan, il-Qorti diġa' semmiet aktar 'il quddiem li m'huwiex biżżejjed li dan il-kriterju ta' imparzjalita' jissemma bħala sempliċi suspett: jeħtieġ li jkun ippruvat kif imiss. Kulħadd jista' jidħollu suspett li l-ġudikant li jkun ta sentenza li l-eżitu tagħha ma jintgħoġobx minn xi parti, sata' ma kienx imparzjali. Imma dan m'huwiex biżżejjed biex iwassal għas-sejbien ta' ċirkostanza ta' imparzjalita' jew ta' smigħ xieraq. Kif ingħad mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem f'deċiżjoni li kienet tirrigwarda l-aspett ta' smigħ xieraq f'dak li għandu x'jaqsam ma' mġiba tal-ġudikant fil-kors tas-smigħ ta' kawża (*conduct of proceedings*): "*The Court has already stressed on numerous occasions the importance of appearances in the administration of justice, but it has at the same time made clear that the standpoint of the persons concerned is not in itself decisive. The misgivings of the individuals before the courts, for instance with regard to the fairness of the proceedings, must in addition be capable of being held to be objectively justified*"[35];

Illi f'sentenza mogħtija f'dawn l-aħħar jiem mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem[36], il-prinċipju tal-imparzjalita' reġa' ġie mfisser f'dawn il-kliem: "*As concerns 'impartiality', there are two aspects to this requirement. First, the tribunal must be subjectively free of personal prejudice or bias. Secondly, it must also be impartial from an objective viewpoint, that is, it must offer sufficient guarantees to exclude any legitimate doubt in this respect. Under the objective test, it must be determined whether, quite apart from the judges' personal conduct, there are ascertainable facts which may raise doubts as to their impartiality. In this respect even*

[35] ECHR **19.4.1993** fil-kawża ***Kraska vs Switzerland*** (Applik. Nru. 13942/88) par 32; u ara wkoll ECHR **1.10.1982** fil-kawża fl-ismijiet ***Piersack vs Belgium*** (Applik. Nru. 8692/79) par 30; u ECHR **24 .5.1989** fil-kawża fl-ismijiet ***Hauschildt vs Denmark*** (AppliK. Nru. 10486/83) par 46-8

[36] ECHR **22.6.2004** fil-kawża ***Pabla KY vs Finland*** (Applik. Nru. 47221/99) par. 27-8, fil-qasam ta' proċeduri ċivili

appearances may be of a certain importance. What is at stake is the confidence which the courts in a democratic societymust inspire in the publicand above all in the parties to the proceedings. The concepts of independence and objective impartiality are closely linked...". Ta' min jgħid li dan it-tagħlim itenni dak li ilu żmien jiġi konsistentement imgħallem minn dik il-Qorti[37] u baqa' hekk jiġi mifhum u applikat sa dawn l-aħħar żminijiet[38] ;

Illi, għal dak li jirrigwarda t-test suġġettiv, ingħad li m'għandu jkun hemm l-ebda dubju jew illużjoni li l-prova tal-imparzjalita' suġġettiva tal-ġudikant m'hijiex waħda faċli li titwettaq għal min jallegaha[39]. Imma b'danakollu, hija prova li trid issir u ssir fil-grad lil hinn minn sempliċi konġettura jew suspett;

Illi f'każ partikolari[40] li fih l-aspett suġġettiv tal-allegata imparzjalita' ġie studjat fid-dawl tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni, ġie stabilit l-kunċett ta' smigħ xieraq maħsub fil-Konvenzjoni jgħodd fih ukoll ċirkostanzi fejn il-proċedura tista' tkun milquta minn ċirkostanzi li tagħmilha "*unsafe*", iżda s-smigħ xieraq imur lil hinn minn dan[41]. Dan kien każ fejn l-applikant kienet allegat li l-imġiba ta' mħallef waqt proċeduri kriminali li kienu ttieħdu kontriha kienet tellfitilha l-jedd ta' smigħ xieraq[42];

Illi waqt it-trattazzjoni, l-abbli difensur tar-rikorrent Andrew Ellul Sullivan niseġ sensiela ta' ċirkostanzi li bihom ried juri li l-imħallef li kien qiegħed jisma' l-appell kien qiegħed lilu nnifsu f'atteġġament li, jingħad x'jingħad mill-akkużati, isib mod kif jargumenta favur il-ħtija tagħhom[43]. F'waqt ieħor isemmi saħansitra elementi ta' inkonsistenza

---

[37] Ara, per eżempju, ECHR **25.2.1997** fil-kawża ***Findley vs U.K.*** (Applik. Nru. 22107/93) par 73; u ECHR **6.5.2003** fil-kawża ***Kleyn et vs Netherlands*** (Applik.Nru. 39343/98) par. 172

[38] Ara, per eżempju, ECHR **21.12.2000** fil-kawża ***Wettstein vs Switzerland*** (Applik. Nru. 33958/96) par. 44-5; u **22.4.2004** fil-kawża ***Cianetti vs Italy*** (Applik. Nru. 55634/00) par. 36-8

[39] Ara ECHR **9.5.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Sander vs U.K.*** (Applik. Nru. 34129/96)

[40] ECHR **10.7.2002** fil-kawża ***C.G. vs U.K.*** (Applik. Nru. 43373/98) par. 35-42

[41] Ara ECHR **2.5.2000** fil-kawża ***Condron vs U.K.*** (Applik. Nru. 35718/97) par. 56 u 60

[42] Dik is-sentenza fiha rassenja ta' deċiżjonijiet tal-ogħla qrati Britanniċi dwar il-kwestjoni, fosthom is-sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-**15.7.1999** in re ***Regina vs Kartal et*** li qieset il-kwestjoni fid-dawl tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni. Ma' dik is-sentenza hemm mehmuża wkoll "dissenting opinion" motivata ħafna.

[43] Ara paġġ. 113-7 u 120-3 tal-proċess

("misteru") f'xi konklużjonijiet li waslet għalihom dik il-Qorti[44]. Għal din il-Qorti, dawk iċ-ċirkostanzi ma jsostnux l-elementi ta' parzjalita' suġġettiva kif imfissra hawn fuq. L-istess jingħad għall-"inkonsistenzi" ravviżati mir-rikorrenti, li huma stess jibnuhom fuq x'aktarx ħaseb l-imsemmi mħallef jew x'kien il-mottiv li ħajru jasal għal tali konklużjonijiet. Dan m'huwiex għajr argument mibni fuq konġettura, u mhux fuq prova fi grad mistenni;

Illi, fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti, wara li fliet sewwa l-atti, l-iżjed is-sentenza li minnha r-rikorrenti jilmentaw, hija tasal għall-fehma li ma hemm xejn fihom li b'xi mod iwassalha biex tqis li l-Qorti tal-Appell Kriminali kienet, suġġettivament jew oġġettivament, parzjali fl-imġiba tagħha b'mod li ġabet fix-xejn il-jedd tar-rikorrent għal smigħ xieraq minn qorti imparzjali. Din il-Qorti jidhrilha li l-ebda wieħed mit-tliet aspetti elenkati mir-rikorrenti ma jixhed li l-ġudikant kien imparzjali jew li f'għajnejn il-bniedem tat-triq seta' hekk jidher li kien. Lanqas jirriżulta li l-Qorti tal-Appell Kriminali tat ħjiel ta' parzjalita' jew żbilanċ kontra r-rikorrenti bl-użu ta' frażijiet li bihom jidher li ħassew irwieħhom urtati. Biex kumment minn ġudikant jitqies li juri xaqlib jew imparzjalita' li tikser il-jedd ta' smigħ xieraq, jeħtieġ li jintwera li dak il-kumment ikun imur iżjed 'il barra mil-limiti ta' apprezzament għall-mertu li jkun jinsab quddiem dak il-ġudikant. Eżempju li jista' jingħata ta' kumment jew rimarka parzjali ċensurabbli waqt smigħ huwa dak fejn, irrispettivament mill-mertu li jkun qiegħed jiġi mistħarreġ, il-ġudikant jgħaddi rimarka li tolqot lill-parti dwar ir-razza[45], s-sess, it-twemmin jew il-fama tagħha u li ma jkollhom x'jaqsmu xejn mal-mertu tal-kawża;

Illi fil-każ li minnu qegħdin jilmentaw ir-rikorrent, ir-rimarki "inkriminanti" kienu dawk ta' apprezzament li kull Qorti ta' grad ta' appell hija mistennija li tagħmel (kemm jekk espressament kif ukoll jekk biss fil-kuxjenza tagħha) fejn tkun qegħda tqis ġabra sħiħa ta' riżultanzi u ċirkostanzi li jolqtu lill-akkużati. Jidher li r-rikorrenti jtennu li l-ksur

[44] Paġġ. 118 u 125 tal-proċess
[45] Ara, per eżempju, ECHR **8.2.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***McGonnell vs U.K.*** (Applik. Nru. 28488/95) par. 25-6

minnhom allegat seħħ fil-mod kif il-Qorti tal-Appell Kriminali fasslet is-sentenza li ikkundannathom. L-implikazzjoni hija li l-ksur tal-jedd tagħhom ta' smigħ xieraq inħoloq f'dak l-istadju – u wara li ma setgħux jagħmlu aktar sottomissjonijiet – billi l-Qorti "telqet mill-premessa li huma ħatja" minflok ħarset il-prinċipju tal-preżjunzjoni tal-innoċenza tagħhom;

Illi f'dan l-istadju l-Qorti tħoss li huwa xieraq li jingħad li meta ġudikant ifisser il-fehma tiegħu fil-kitba ta' sentenza jew provvediment li jkun qiegħed jagħti, **f'dak il-waqt** huwa mistenni li jkun wasal għal xi għamla ta' konklużjoni. Fil-mument meta qiegħed jagħti s-sentenza **huwa mistenni li juri grad ta' konvinzjoni** li tkun il-frott ta' deliberazzjoni serena, konsiderazzjoni u studju li jippreċedu l-għoti ta' dik is-sentenza jew ta' dak il-provvediment. Il-fatt li, mbagħad, is-sentenza tkun minsuġa fuq dik il-fehma huwa l-espressjoni konsegwenzjali loġika tal-konsistenza li sentenza trid tixhed li tħaddan. Iżda din il-konvinzjoni murija f'sentenza jew fi provvediment m'hijiex xhieda, waħedha, ta' preġudizzju jew ta' parzjalita' fil-ġudikant. Fil-fehma meqjusa tal-Qorti, ir-rikorrenti jonqsu li jżommu kif imiss dan l-aspett ewlieni ta' kull kawża ċar f'moħħhom;

Illi ma' dan jiżdied jingħad ukoll li hemm okkażjonijiet fejn ġudikant mhux biss għandu l-jedd li jimmotiva s-sentenza tiegħu b'rimarki, imma wkoll l-obbligu li jagħmel dan billi "*jesprimi ruħu, jekk hemm bżonn anke f'termini ebsin, dwar il-fatti li jkunu irriżultawlu, speċjalment għal finijiet ta' piena. Sakemm il-kumment ma jkunx f'termini żbilanċjati jew manifestament mhux f'loku, jew sakemm ma jkunx evidenti li l-kumment huwa motivat minn animosita' jew simpatiji personali lejn parti jew l-oħra, jew sakemm ma jkunx hemm xi ċirkostanza oħra f'dan is-sens, ma jistax jingħad li fir-rigward ta' dak il-ġudikant ikun hemm raġuni leġittima biex wieħed jaħseb li f'kawża oħra li tinvolvi l-istess parti jew partijiet dak il-ġudikant mhux ser ikun f'pożizzjoni li jaffronta l-każ b'mod oġġettiv. Il-kummenti ta' ġudikant, dejjem jekk ikunu fil-parametri tal-liġi u ta'*

dak li hu raġonevoli, huma parti essenzjali mill-motivazzjoni tas-sentenza”[46];

Illi, fl-aħħarnett, huwa xieraq li wieħed iżomm quddiem għajnejh ukoll li l-jedd għal smigħ xieraq ma jissarrafx fil-jedd li, ikun x'ikun, persuna akkost ta' kollox tinħeles mill-akkuża li tkun tressqet kontriha;

Illi għalhekk, il-Qorti tasal għall-fehma li l-ilment tar-rikorrenti f'dan ir-rigward ukoll ma huwiex ippruvat kif imiss u qiegħed jiġi miċħud;

Illi, in kwantu l-ilment tar-rikorrenti jolqot l-applikabilita' tal-artikolu 7 tal-Konvenzjoni jew l-artikolu 39(8) tal-Kostituzzjoni, ma ntwera bl-ebda mod li r-rikorrenti nsatbu ħatja għal xi għamil li, meta twettaq, ma kienx jikkostitwixxi reat preskritt mil-liġi, jew li l-piena mogħtija fis-sentenza impunjata kienet tmur lil hinn mill-grad jew l-għamla ta' piena li l-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet tagħti fuq ir-riżultanzi;

Illi r-rikorrenti qanqlu wkoll ilment dwar id-dewmien li ħadu l-proċeduri. Din l-osservazzjoni saret fil-korp tar-rikors promotur, iżda ma ġietx elaborata waqt it-trattazzjoni, għajr għal xi rimarka li saret *en passant* waqt it-trattazzjoni bil-fomm. Madankollu, ladarba dak l-ilment sar u ma ġiex ritirat, il-Qorti jkollha tqisu wkoll. Kif sewwa għamel l-intimat meta ġibed l-attenzjoni tal-Qorti dwar proċeduri oħrajn mibdija mir-rikorrenti fi żmien qabel sewwasew dwar dan l-ilment[47], jidher li dan l-ilment kien diġa' mistħarreġ u maqtugħ u llum il-ġurnata jikkostitwixxi ġudikat. Madankollu, fit-termini tar-rikors preżenti – li jinbena kollu kemm hu fir-rigward tal-istadju tas-smigħ tal-appell tal-proċediment kriminali meħud kontra r-rikorrenti u oħrajn – dan l-ilment irid jiġi mistħarreġ ukoll għaliex jidher li jirreferi għal żmien li ma kienx meqjus fl-imsemmija proċeduri kostituzzjonali preċedenti;

Illi meta l-Qorti rat sewwa l-atti relattivi minn dak inhar li ngħatat is-sentenza mill-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta'

---

[46] P.A. Kost **9.9.2002** fir-Riferenza Kostituzzjonali fl-ismijiet ***Pulizija vs Joseph Bone et.***

[47] Rikors Kostituzzjonali 651/98 maqtugħa minn din il-Qorti (diversament presjeduta) fid-29.3.1999

Ġudikatura Kriminali fid-9 t'April, 2001, sa ma ngħatat is-sentenza li minnha jilmentaw ir-rikorrenti fl-20 ta' Marzu, 2003, sabet li lanqas dan l-ilment ma huwa mistħoqq. Mingħajr ma toqgħod telabora wisq fuq it-tagħlim applikabbli dwar allegazzjoni ta' dewmien mhux raġonevoli, tgħid biss li ma ntwera bl-ebda mod li ż-żmien meħud fl-istadju tal-appell kien wieħed mhux raġonevoli jew mhux ġustifikat. Ta' min jgħid biss li, fis-sena li l-Avukat Ġenerali ressaq l-appell (2001) żewġ imħallfin li lilhom ġie assenjat il-każ astjenew. Inżammu xejn anqas minn ħames udjenzi għat-trattazzjonijiet tal-abbli difensuri tal-akkużati appellati, u kif ukoll tressqu noti mill-partijiet. Meta wieħed iqis li l-każ kien wieħed kompless u l-inkartament wieħed voluminuż, u meta wieħed iqis li l-Qorti tal-Appell Kriminali tat is-sentenza ftit xhur wara, wieħed ma jistax fis-sewwa jgħid li kien hemm dewmien mhux mistħoqq fis-smigħ u t-trattazzjoni tal-appell li jwassal biex il-proċess jitqies bħala wieħed vizzjat jew leżiv tal-jedd fondamentali ta' smigħ xieraq fi żmien raġonevoli;

Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tiddikjara li s-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-għoxrin (20) ta' Marzu, 2003, fl-atti tal-kawża fl-ismijiet "Il-Pulizija (Supt. Daniel Gatt, M. Bayliss, K. Ellul Boniċi) vs Andrew Ellul Sullivan, Joseph Ellul Sullivan, Carmel sive Ellul Sullivan u Philip Azzopardi" (Kawża Nru. 80/2001) ma kisret l-ebda wieħed mill-jeddijiet tagħhom taħt l-artikoli 39(1) u 39(5) tal-Kostituzzjoni jew taħt l-artikoli 6 u/jew 7 tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali; u b'hekk

Tiċħad it-talbiet tar-rikorrenti bl-ispejjeż kontra tagħhom.

Moqrija

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------